

Breu elogi de la perplexitat {Notes sobre creació i gestió cultural}

Published by [Albert Lladó](#) [1] on 06/10/2015 - 15:00 | Last modification: 10/06/2026 - 13:00

INTERACCIÓ 15

Agafem una margarida. Arrenquem una fulla i diem, en veu alta, amb convicció, “creador”. Deixem anar la fulla i arrenquem una de nova. Ara, amb contundència, lletregem la paraula “gestor”. No, encara millor, recitem: “gestor cultural”. I així romanem, amb aquest dilema, fins que l'aritmètica de la flor, ja calba, ens ofereixi el diagnòstic definitiu. O som creadors o som gestors culturals.

El pensament necessita les paraules. I, tot i això, les paraules no deixen de trair-nos. Aquesta és una bella paradoxa que ens confon i, en el millor dels casos, ens sacseja.

El lingüista suís Ferdinand de Saussure ja ens va advertir, a principis del segle XX, de la diferència entre significat i significat. La taula de fusta que tenim davant és l'objecte que representa físicament la idea de taula. Però aquesta relació entre cosa i concepte és tan arbitrària com sembla? Quan parlem de creació i de gestió, què és, i com s'articula, el significat i el significat?

Ja en la Bíblia llegim que “el Verb es va fer carn”. La taxonomia infranquejable entre discurs i pell, dues sales de reunió amb parets d'aparent ciment armat, és una fal·làcia que ha tingut l'èxit de les grans estrelles. De totes maneres, no n'hi ha prou amb fer caure aquests murs. El “tot és el mateix”, el relativisme més naïf, no ens aproparà a allò del que tracta veritablement la cultura: la complexitat.

El repte és crear condicions de possibilitat perquè el relat (del gestor) i l'obra (del creador) es pol·linitzin sense contaminar-se, que es trobin sense tenyir-se. Però no caiguem en el parany de la prudència i el prejudici. Anar amb peus de plom no garanteix que no ens trepitgem quan decidim ballar plegats. Sol passar precisament el contrari.

Xavier Rubert de Ventós utilitza l'expressió llatina “amo ut suis” (estimo que siguis) per explicar allò inexplicable: l'enamorament. Diu el pensador català que estimar algú és voler que existeixi fora d'un. Quan l'amant només ens mira a nosaltres hi ha una mena de colonització. D'alguna manera, com en un joc de miralls, acaba posant la nostra cara. “Estimar que siguis” significa apassionar-se, vibrar, quan l'amant parla amb un altre, quan la veiem de perfil. Alguna cosa així passa entre el creador i el gestor. La suma d'un relat i d'un relat no fan dos relats. El resultat final tampoc hauria de ser una simple síntesi. La criatura (la creació sorgida entre creador i gestor) significa quelcom nou, imprevisible, que té voluntat de transformació. Baixem les defenses voluntàriament. El creador que únicament truca al gestor perquè aquest sigui el seu buròcrata s'equivoca d'interlocutor. Fem-s'ho saber. D'altra banda, el gestor que utilitza al creador tan sols com una peça més del seu discurs vol accedir a un territori guiat, només, per les ànsies de possessió. Com hem deixat que ens diguin “comissaris”? Què volem “custodiar” exactament?

Hem apuntat, doncs, dues idees: ni el significat ni el significat són tan impermeables com sembla, ni el discurs i l'obra poden envair-se sense conseqüències.

Tots som creadors i tots som gestors. Però això és tan obvi com pobre. El que ens importa és com dos mons (o múltiples visions d'un món) confien en la confluència. De casa es ve sense principis immutables. Deixem-nos vulnerar per l'altre.

Per arribar a aquest punt hem d'escapar de la falsa bifurcació entre allò idèntic i allò diferent. La relació rica en matisos entre el creador i el gestor, on de veritat "passi alguna cosa", té a veure amb dues nocions que de vegades no tenim en compte: la similitud i la semblança.

Allà on tot és igual, o tot és diferent, no és possible aplicar les categories del coneixement. Això és el que aprenem en l'assaig que Foucault dedica a *Ceci n'est pas une pipe*, la cèlebre pintura de Magritte. Hi ha en aquesta peça una partició entre la cosa i la paraula, entre el fet i el relat del fet, però no només això. Si consultem altres obres del belga veiem que les associacions per atzar constitueixen, de sobte, una nova mirada, una esclatxa en el significat. No és a això al que aspira la cultura?

Un home pot tenir una relació de semblança (s'assembla al seu gos) i no de similitud (l'amo del gos no té "qualitats" canines). El que veu Foucault en Magritte, però, és la recerca de la similitud perduda. El pintor (i, per què no, la trobada entre els nostres creadors i els nostres gestors culturals) es converteix en el mitjà que possibilita els curtcircuits de la intuïció. Més enllà del signe fred, o del relat matemàticament connotat, hi ha fissures en les que mai ens havíem fixat.

Magritte és per a Foucault "un caçador nocturn de relacions difuntes". A una altra pintura, *Clairvoyance*, l'artista

retrata un ocell tenint com a model un ou. El quadre de la pipa podria quedar-se en un simple *gag* si no fos perquè actua com un cop de puny contra una de les nostres cotilles més efectives: la idea d'identitat. ¿I si la cultura fos, també, negar les entitats consolidades, emmotllades en mites mai revisats, i afirmar noves identitats que ens posen contra les cordes?

El 23 maig de 1966 Magritte li escriu una carta a Foucault. Entre les reproduccions que li adjunta està *Ceci n'est pas une pipe*. Al dors, el pintor escriu: "El títol no contradiu al dibuix; l'afirma d'una altra manera".

III.

Un altre dels pensadors que ha avisat sobre els encanteris del llenguatge és Ludwig Wittgenstein. Les paraules
Centre d'Estudis i Recursos Culturals (CERC). Diputació de Barcelona. Montalegre, 7. Pati Manning. 08001 Barcelona. Tel. 934 022 565

(creador, gestor, cultura) ens ajuden a ordenar el món, sí, però al seu torn ens imposen una mena de tirania. Les paraules són necessàries. Però sempre són suficients?

“Imaginar un llenguatge significa imaginar una forma de vida”, ens diu l'autor de les *Investigacions filosòfiques*. És allà on el pensador s'adona que l'important és buscar com es comporten els usuaris d'un llenguatge, per a què els hi serveix. El significat de les paraules, i el sentit de les proposicions, rau en la seva funció, en el seu ús. Per saber què significa una paraula hem de preguntar com s'utilitza, en quin context.

El que hem entès tantes vegades com “problemes filosòfics” no són en realitat problemes, sinó perplexitats. La filosofia vol ser ella qui fixi les regles, el terreny de joc del seu propi llenguatge. Els que ens dediquem d'una manera o altra a la cultura, hem renunciat a aquesta ambició d'autonomia? No hem caigut en la lògica del “m'agrada” i “no m'agrada” que domina el soroll de les xarxes socials?

Wittgenstein defensa que cal “lluitar contra l'embruixament del nostre enteniment per mitjà del llenguatge”. L'arma d'atac i de defensa, així, és en realitat la mateixa. La paraula és, alhora, arc i bumerang, espasa i escut, refugi i fugida. Crit i silenci.

El creador i el gestor poden fracassar en la recerca de noves relacions culturals. I tant que sí! El que no faran és convertir-se en soldats de les hegemònies en préstec. Això no és crear jocs de llenguatge propis. És obeir a la inèrcia.

Apuntem tots aquests pressentiments quan ens pregunten quin és el paper del creador en la gestió cultural. Sabem que el rol dependrà, doncs, del joc al que estiguem disposats a jugar. O ens obrim a la sorpresa, a la perplexitat i, per tant, al compromís, o preferim saltar, com autòmats, per les caselles d'aquells passatemp de la infància. Allà les regles estaven clares: et menjaves l'altre i comptaves vint.

De moment, sabem que el dibuix d'una pipa no és una pipa. Ni tot el contrari. Ja tenim per on començar.

Categories: Interacció 2015

Categories: Interacció: jornades

Categories: Activitats Interacció

Tags: treball cultural i professionals

Tags: arts i creació

Tags: gestió cultural

Tags: pensament cultural

Tags: innovació cultural

- [2]

Source URL: <https://interaccio.diba.cat/en/blogs/2015/breu-elogi-perplexitat-creacio-gestio-cultural>

Links:

[1] <https://interaccio.diba.cat/en/members/lladova>

[2] <https://interaccio.diba.cat/node/6029>